תורה אור

שאין כל דקל ודקל שבבבל שאין סוס של פרסיים נקשר בו ואין לך כל ארון וארון שבארץ ישראל שאין סוס מדי אוכל בו תבן, *אמר רב אין בן דוד בא עד שתתפשט המלכות על ישראל תשעה חדשים שנאמר °לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל" אמר עולא ייתי ולא איחמיניה וכן אמר [*רבה] ייתי ולא איחמיניה רב יוסף אמר ייתי ואזכי דאיתיב בטולא דכופיתא דחמריה, אמר ליה אביי (לרבא) [*לרבה] מאי טעמא: אילימא משום חבלו של משיח והתניא שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח? יעסוק בתורה ובגמילות חסדים ומר הא תורה *והא גמילות חסדים? אמר [ליה] שמא יגרום החטא כדר' יעקב בר אידי *דר' יעקב בר אידי רמי: כתיב °הנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך" וכתיב °ויירא יעקב מאד ויצר לו" שהיה מתירא שמא *יגרום החטא כדתניא °עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה "עד יעבור עם זו קנית" זו ביאה" שניה אמור מעתה ראויים היו ישראל לעשות להם נס בביאה" שניה כביאה ראשונה אלא שגרם החטא וכן אמר ר' יוחנן ייתי ולא איחמיניה, א"ל ריש לקיש מ"ט אילימא משום דכתיב °כאשר ינוס איש מפני הארי ופגעו הדוב [ובא הבית] וסמך ידו *(אל) הקיר ונשכו (נחש) בא ואראך דוגמתו בעולם הזה: בזמן שאדם יוצא לשדה ופגע בו סנטר דומה כמי שפגע בו ארי, נכנס לעיר פגע בו גבאי דומה כמי שפגעו דוב, נכנס לביתו ומצא בניו ובנותיו מוטלין ברעב דומה כמי שנשכו *נחש אלא משום דכתיב °שאלו נא וראו אם ילד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיולדה ונהפכו כל פנים לירקון" מאי "ראיתי כל גבר" אמר רבא בר יצחק אמר רב מי שכל גבורה שלו ומאי "ונהפכו כל פנים לירקון" אמר רבי יוחנן פמליא של מעלה ופמליא של מטה בשעה שאמר הקב"ה "הללו מעשה ידי והללו מעשה ידי היאך אאבד אלו מפני אלו" אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי "רהיט ונפל תורא ואזיל ושדי ליה סוסיא באורייה" אמר רב גידל אמר רב "עתידין ישראל דאכלי שני משיח, אמר רב יוסף פשיטא ואלא מאן אכיל להו חילק ובילק אכלי להו? לאפוקי *מדרבי הילל דאמר "אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיה. אמר רב לא אברי עלמא אלא לדוד, ושמואל אמר למשה ורבי יוחנן אמר למשיח, מה שמו? דבי רבי שילא אמרי שילה שמו שנאמר °עד כי יבא שילה" דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו שנאמר °יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו" דבי רבי חנינה אמר חנינה שמו שנאמר °אשר לא אתן לכם חנינה" ויש אומרים מנחם בן חזקיה שמו שנאמר °כי רחק ממני מנחם משיב נפשי" ורבנן אמרי חיוורא דבי רבי שמו שנאמר °אכן חליינו הוא נשא ומכאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלהים ומעונה" אמר רב נחמן אי מן חייא הוא כגון אנא שנאמר °והיה אדירו ממנו ומושלו מקרבו יצא, אמר רב אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש אי מן מתיא הוא כגון דניאל איש חמודות אמר רב יהודה אמר רב עתיד הקדוש ברוך הוא להעמיד להם דוד אחר שנאמר °ועבדו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם" הקים לא נאמר אלא אקים" א"ל רב פפא לאביי והכתיב °ודוד עבדי נשיא להם לעולם? כגון קיסר ופלגי קיסר דרש רבי שמלאי מאי דכתיב °הוי המתאוים את יום ה' למה זה לכם יום ה' הוא חשך ולא אור" משל לתרנגול ועטלף שהיו מצפין לאור א"ל תרנגול לעטלף אני מצפה לאורה, שאורה שלי היא ואתה למה לך אורה?

והיינו

מיכה ה · בראשית כח · שם לב · שמות טו · עמוס ה · ירמיה ל · בראשית מט · תהלים עב · ירמיה טז · איכה א · ישעיה נג · ירמיה ל · שם · יחזקאל לז · עמוס ה

שאין סוס מדי אוכל בו תבן. שמוציאין הארונות חוץ לקרקע ועושין מהן אבוסים במלחמת גוג ומגוג: **שאין כל דקל וכו'.** כלומר עתידין פרס ומדי לבא על בבל וללכדה ותמלאה כל ארץ בבל חיילות פרסיים וסוסיהם ומשם באים לא"י ולוכדים אותה: **עד שתפשוט מלכות על ישראל ט' חדשים שנאמר לכן יתנם לישראל עד עת יולדה ילדה.** היינו ט' חדשים כדמתרגמינן בכן יתמסרון כעידן דילדתא למילד וכתיב (מיכה ה) ועמד ורעה בעוז ה' וגו' וישבו כי עתה יגדל ומתרגמינן ויתיבון מביני גלוותהון: **על בני ישראל.** היינו כל העולם שישראל מפוזרים בו: **ייתי.** משיח ולא אחמיניה: **בטולא דכופיתא דחמריה.** בצל הרעי של חמורו כלומר אפילו בכך אני רוצה ובלבד שאראנו: **כופיתא.** רעי כמו רמא כופתא וסכר ירדנא בבבא בתרא (ד' עג:): **מאי טעמא.** אמר לא אחמיניה: **חבלו של משיח.** גורלו ולקמן בעי מאי היא ל"א חבלו=פחדים וחבלים שיהיו בימיו מחיל העובדי כוכבים: **לעשות להם נס.** לעלות בזרוע על כרחם של מלכי פרס: **בביאה שניה.** בימי עזרא כביאה ראשונה בימי יהושע מדהקישן הכתוב: **מאי טעמא.** איזו צרה באה בארץ בימיו שאתה אומר לא אחמיניה: **סנטר.** מפרש בב"ב (דף סח.) בר מחוזניתא שיודע מיצרי השדות וגבוליהן עד כאן של פלוני מכאן ואילך של פלוני וידו לרבות לאחד ולמעט לאחר וכשפוגעו אותו סנטר רוצה למדוד שדותיו לקצר מיצרי השדות ודומה כמי שפגע בו ארי: **גבאי.** גובה מס המלך: **מי שכל הגבורה שלו.** הקב"ה מצטער בעצמו כיולדה ואומר בשעה שמעביר העובדי כוכבים מפני ישראל היאך אאביד אלו מפני אלו: **פמליא של מעלה ושל מטה.** מלאכים וישראל: אפילו הגרים לא גרסינן: **רהיט ונפיל תורא ואזיל ושדי סוסיא באורייה.** כשרץ השור ונפל מעמידין סוס במקומו באבוסו מה שלא היה רוצה לעשות קודם מפלתו של שור שהיה חביב עליו שורו ביותר וכשמתרפא השור היום או למחר ממפלתו קשה לו להוציא סוסו מפני השור לאחר שהעמידו שם, כך הקב"ה כיון שראה מפלתן של ישראל נותן גדולתו לעובדי כוכבים *וכשחוזרים ישראל בתשובה וגואלן קשה לו לאבד עובדי כוכבים מפני ישראל: **אורייה.** כמו (מלכים א ה) ארוות סוסים: **דאכלי שני משיח.** שובע שיהיה באותן הימים לישראל יהיה: **אלא חילק ובילק אכלי להו.** כך היו רגילין לומר כאדם שאומר וכי שדים ושדתות יאכלוהו ובמסכת חולין (דף ס.) לא חילק ידענא ולא בילק ידענא ולי נראה דמשמעות לשון חילק ובילק לשון חורבה כמו בוקה ומבוקה ומבולקה (נחום ב) ואמרינן בחולין (שם) לא חילק דרבנן דמצריכין לחלק הסימן שמצריכין לחלק כל הטבעת ולשייר על פני כולו ולא בילק לרבי יוסי שמחריב הסימן שחותך קצת בתוך הטבעת והשאר חוץ לטבעת ונראה למורי דאין לו משמעות לא הכא ולא התם ל"א חילק ובילק ב' דייני סדום שהיו שמותיהן כך: **אין משיח לישראל.** שחזקיה היה *משיח ועליו נאמרו כל הנבואות אצמיח קרן לבית ישראל ועמד ורעה בעוז ה'*: **אלא לדוד.** בזכות דוד שהיה עתיד לומר כמה שירות ותושבחות: **למשה.** בשביל משה שהיה עתיד לקבל את התורה: **מה שמו.** של משיח: **ינון שמו.** כמו ינאי כל אחד היה דורש אחר שמו: **לפני שמש.** עד שלא נברא היה שמו ינון והיינו אחד *מז' דברים שעלו במחשבה ליבראות: **ולא אתן לכם חנינה.** עדיין לא יבא משיח: **מנחם.** בן חזקיה: **חיוורא דבי רבי.** מצורע של בית רבי: **אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש.** אם משיח מאותן שחיים עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש דסובל תחלואים וחסיד גמור הוה כדאמרינן בבבא מציעא (דף פה.) ואם היה מאותן שמתו כבר היה דניאל איש חמודות שנדון ביסורין בגוב אריות וחסיד גמור היה והאי 'כגון' לאו דווקא ל"א כגון רבינו הקדוש כלומר אם יש דוגמתו בחיים היינו רבינו הקדוש ואם דוגמא הוא למתים היינו כגון 'דניאל איש חמודות': **דוד אחר.** שעתיד למלוך עליהם: **אקים.** הקים לא נאמר אלא אקים: **כגון קיסר ופלגי קיסר.** מלך ושני לו, כן דוד החדש מלך כדכתיב "ודוד מלכם אשר אקים" ודוד המלך שני לו כדכתיב "נשיא להם" ולא כתוב 'מלך': **עטלף.** קלבא שורי"ץ בלע"ז ואין לה עינים: **שאורה שלי היא.** שיש לי עינים לראות ונמצאתי נהנית בה, כך ישראל מצפין לגאולה שיום ה' יהיה להם אור אבל העובדי כוכבים למה מקוים אותו הרי הוא להם חשך ולא אור:

ה"ג

מסורת הש"ס

[יומא י. ע"ש]

[שם איתא בכל העולם כולו וכן הוא גיר' תוס' בע"ז ב: ד"ה מסכת וכו']

פסוק ה' [מיכה ה]

[עי' תוס' ר"ה יח. ד"ה רבה ותוס' יבמות קה: ד"ה רבה]

[פסחים נד: נדרים לט:]

ג"ז שם סוטה ט.

נושא/מבנה

△ אמוראים (חוץ מר' יוסף) שאומרים "ייתי ולא איחמיניה"

בהמשך הגמ' תביאו כמה גישות להסביר למה

נושא

דעות במהו שמו של משיח ודוגמאות למי ראוי להיות המשיח